

Și alte elemente pot contribui la acest angajament final: în primul rând, egoul, căci martiratul în cadrul unui angajament comunitar îi permite unui exclus să valorizeze în sfârșit imaginea pe care o are sau pe care vrea să o transmită despre sine. Probabil că nici promisiunea referitoare la cele 72 de hurie nu lipsește în niște comunități marcate de frustrare sexuală încă din copilărie. Setea de răzbunare, preocuparea de a le asigura celor apropiați recunoștința materială sau morală a comunității sunt și ele niște motoare psihologice puternice...

De altfel, toate aceste elemente au fost exploatate foarte metodic de ani întregi de către mișcarea palestiniană Hamas pentru a pune în aplicare o politică pe termen lung de selecție și de recrutare a martirilor. Strategia israeliană de eliminare selectivă a cadrelor organizației teroriste palestinieniene nu a permis reducerea la zero a numărului voluntarilor. Șeicul Ahmed Yassin a trebuit chiar să intervină personal pentru înăsprirea condițiilor de recrutare, limitând, de exemplu, accesul femeilor.

Dar această schemă de autogenerare, marcată de voința de răzbunare și legată de suferințele istoriei palestinieniene, poate fi oare transferată pe termen lung în alte comunități musulmane? Probabil că nu, cu atât mai mult cu cât doar structurile mișcării Hamas au dobândit o reală capacitate de încadrare și de pregătire a voluntarilor, permisă de succesul instrumentului lor de propagandă în sânul unei populații fragile și simpatizante. Martirii din periferiile dezavantajate ale orașelor din lumea sunnită nu lasă în urma lor nici un model și nu contribuie la propășirea morală sau materială a apropiaților lor.

Pentru a trece la fapte, candidatul la martiriu nu are nevoie, desigur, decât de o pregătire limitată și de o ghidare totală, ale cărei forme țin în general de spălarea creierului. Aici ne aflăm în fața unor comportamente care se apropie de limitele ultime ale condiționării sectare. Mai trebuie totuși să și rămână o sectă care să reproducă experiența. Represiunea care îi lovește pe supraviețuitori îi neutralizează foarte adesea pe emiri, pe recrutori și pe instructorii celulelor islamiste locale. În condițiile prezente, modelul candidaților voluntari la sinucidere spontană pare că nu poate decât să se extindă pe termen mediu. Oricum, el rămâne deosebit de periculos pe termen scurt.

Amenințările NRBC

Evocate regulat, amenințările teroriste de amploare cu mijloace nucleare, radiologice, bacteriologice sau chimice (NRBC) nu s-au concretizat deocamdată decât în foarte mică măsură. În orice caz, nici un proiect nu a fost dus până la capăt. Trebuie să reamintim că, deși e posibil ca în câțiva ani evoluția științei,

Respectiv a tehnicilor și a comunicării să permită accesul mediilor subversive la aceste tehnici, în prezent încă nu este cazul.

Problematica fundamentală a terorismului NRBC rămâne cea a vectorului folosit. Cum va fi utilizată otrava? Sub formă lichidă, gazoasă, pulverulentă? Se pune atunci problema condiționării și a răspândirii. Mujahedinii au putut dobândi câteva noțiuni științifice, întreținute prin consultarea de manuale sau de site-uri internet, dar chimiștii nebuloasei mujahedine nu par să reprezinte vreo amenințare de amploare. Deocamdată, experimentele lor sunt în esență niște bricolaje periculoase.

Să trecem rapid peste domeniul nuclear, căci nimic nu ne permite să luăm în considerare posesia de materiale fisionabile de către nebuloasa mujahedină. În ceea ce privește domeniul radiologic, se evocă în general cazul fostului delincvent de origine portorică José Padilla, însărcinat de al-Qaida cu misiunea să construiască o bombă murdară (deșeuri radioactive asociate cu un dispozitiv exploziv convențional). Trebuie să amintim și că Padilla a fost arestat la întoarcerea sa pe teritoriul american, deși nu avea nici o cunoștință serioasă despre acest subiect.

Cât despre domeniul biologic, cercetări cu privire la utilizarea substanțelor de acest tip au fost dezvoltate în Afganistan de diferite persoane cu funcții de conducere în cadrul nebuloasei mujahedine, printre care în special iordanianul Abu Musab al-Zarqawi (fost șef al taberei din Herat) și egipteanul Abu Khabab (fost șef al unei structuri de pregătire în tabăra Derunta; forțele speciale americane au descoperit casete video ale acestuia cu experimente pe animale).

Un proiect operațional a fost pus în aplicare de membrii „filiei cecene”, care produsese în Marea Britanie ricină (otravă obținută prin decantare din semințe de ricin) înainte de a fi arestați în ianuarie 2003. Stocul constituit nu a fost găsit, însă dimensiunea artizanală a laboratorului indică faptul că au fost produse doar cantități foarte mici. Otrava, care duce la moartea prin sufocare, nu are antidot, dar planul grupului era să ungă clanțe de uși cu acest produs pentru a obține contaminarea prin contact epidermic. Conform specialiștilor, pare puțin probabil să se fi putut obține astfel un efect letal.

În domeniul chimic, un exemplu mai serios a fost dat de grupul francez al „filiei cecene”, arestat în decembrie 2002 în regiunea pariziană. Proiectul, care viza probabil unele obiective rusești în Franța, era mai reușit. Erau reunite toate elementele pentru fabricarea unui explozibil sofisticat, pe care mujahedinii sperau să-l combine cu cianură sub formă de pulbere care ar fi fost împrăștiată de explozie. Asta cu condiția ca explozia să nu ardă produsul chimic – cum s-a întâmplat în cazul primului atentat împotriva complexului World Trade Center, în 1993. Ne putem gândi că pulberea împrăștiată ar fi putut fi inhalată de supraviețuitorii exploziei sau de membrii echipelor de prim ajutor. Este greu de stabilit dacă într-un mediu aerat consecințele ar fi fost mortale. Însă este

Respectiv, evident că difuzarea de imagini cu persoane infectate sau chiar tușind printre rămășițele unui atentat ar fi avut un efect dezastruos asupra opiniei publice.

Căci problema amenințării NRBC este în principal de ordin psihologic. Subiect puțin cunoscut, ea declanșează drept urmare un sentiment difuz de spaimă irațională. Este de altfel și motivul pentru care mass-media au acaparat subiectul, uneori în mod iresponsabil, imediat după 11 septembrie. Departe de a educa populația, majoritatea chestiunilor tratate n-au reușit decât să o îngrijoreze. Cu atât mai mult cu cât amenințarea evocată la vremea respectivă – trimiterea în Statele Unite a unor scrisori în care se afla o pulbere ce conținea spori ai bacilului antrax – nu a fost legată în final de nebuloasa mujahedină. Dimpotrivă, presa occidentală a furnizat probabil niște subiecte de reflecție excelente celor mai dezechilibrate elemente ale nebuloasei mujahedine.

Este adevărat că două exemple cunoscute ne reamintesc cât e de dificil pentru un grup terorist să organizeze un atac chimic. Dintre cele 11 persoane care și-au pierdut viața prin inhalare de gaz sarin cu ocazia atentatului comis în metrourile din Tokyo în 1995, câteva erau de fapt membri ai sectei Aum. Singurul exemplu recent de masacru chimic cu ocazia unui atentat terorist este, în mod paradoxal, acela al celor peste 100 de ostatici din teatrul moscovit gazați fără discernământ, odată cu teroriștii ceceni, de către forțele de intervenție.

Să revenim însă la simțul comun. Un atentat NRBC ar intra într-un tot în categoria actelor de teroare spectaculoase propovăduite de Ayman al-Zawahiri. Acestea țin însă de niște tipuri de atentat foarte complicate, din cauza dificultăților de utilizare a unor astfel de produse. Dispozitivele explozive artisanale sunt mai abordabile din punctul de vedere al fabricării și al folosirii.

Un exemplu semnificativ poate fi găsit și în îngrijorarea manifestată de serviciile americane imediat după 11 septembrie cu privire la riscurile de atacuri asupra unor centrale nucleare. Operațiunile pe care le-a reușit nebuloasa de atunci încoace, departe de a atinge amplasamente puternic securizate, au lovit, dimpotrivă, ținte mai comune – în principal locuri publice sau spații de locuit – și cu acces relativ facil.

Terorismul maritim

Până în zorii secolului XXI, terorismul maritim a rămas marginal. Principalul exemplu de terorism maritim era cel al deturnării vasului *Achille Lauro*, în octombrie 1985, de către membri ai unității Forța 17 a mișcării palestiniene Fatah. Modul de operare (disimularea teroriștilor printre turiștii vasului de croazieră, identificarea pasagerilor de confesiune mozaică sau de naționalitate israeliană, încercarea de a ajunge la negocieri cu autoritățile israeliene, dorința de a obține o audiență mediatică etc.) arăta de altfel că această bruscă inovație

nu era decât transpunerea în domeniul maritim a tradiționalei practici a deturării aeriene care permisesse luptei armate palestiniene să fie cunoscută (și apoi recunoscută) de opinia publică internațională. Finalul dificil al operațiunii (asasinarea unui bătrân în scaun cu rotile, de naționalitate americană și de confesiune mozaică; reținerea autorilor atentatului de către forțele americane, urmată de eliberarea lor discretă de către autoritățile italiene etc.) descurajase ulterior grupurile teroriste să mai recurgă la acest mod de acțiune complicat.

Vom mai aminti și că grupul Abu Nidal revendicase în 1988 responsabilitatea unui atentat cu bombă convențional care cauzase moartea a nouă pasageri pe un vas grecesc de excursie costier, *City of Poros*.

Ca și pirateria, terorismul maritim necesită competențe specifice. Printre altele, este nevoie în special ca autorii atentatelor să fie marinari, capabili, după caz, să realizeze operațiuni de bază, cum ar fi abordarea, controlarea sau chiar manevrarea vasului vizat. Grupurile teroriste ale generației anilor 1970-1990 erau formate doar din oameni ai uscatului.

Amenințarea avea să evolueze prin Tigrii Tamili din organizația LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam), care au reușit pe 23 octombrie 2000 o operațiune magistrală. Patru bărci blindate, încărcate cu explozibili, au reușit să pătrundă pe timpul nopții în baza navală din Trincomalee, unde au distrus o navă sri-lankeză și au avariat alta. 24 de persoane au fost ucise în cursul operațiunii, printre care și atacanții. În aceeași perioadă, mișcarea palestiniană Hamas, preocupată să-și sporească credibilitatea operațională, a pregătit o operațiune asemănătoare, dar care a avut mai puțin succes. Pe 7 noiembrie, vasul sinucigaș a explodat prematur în apropierea coastelor israeliene, înainte să-și fi putut atinge ținta.

Încă din februarie, Frontul Moro de Eliberare Islamică (Moro Islamic Liberation Front, MILF) – despre care puțini observatori bănuiau pe atunci că avea legături concrete cu al-Qaida – reușise să atace în largul Filipinelor vasul *Our Lady Mediatrix*, pe care îl scosese din uz, ucigând totodată în jur de 40 de membri ai echipajului.

Toate aceste fapte trecuseră aproape neobservate la momentul respectiv. Încă nu venise vremea dimensiunii planetare a terorismului. Și atenția internațională se focalizase asupra atacului sinucigaș care, pe 12 octombrie 2000, vizase distrugătorul *USS Cole*, în portul Aden. Importanța pagubelor – 17 morți, 40 de răniți și vasul scos din uz – atrăsese totuși mai mult atenția decât aspectul novator al operațiunii. Aceasta fusese realizată de un grup mujahedin yemenit foarte apropiat de al-Qaida, Armata Islamică din Aden-Abyan.

Actele de terorism maritim se înscriu perfect în dimensiunea războiului total teoretizat în *Călăreții sub flamura Profetului*. Atacul prin surprindere asupra unui vas sau a unui port ar antrena repercusiuni psihologice și economice majore. Porturile sunt verigi vitale ale economiei mondiale, iar faptul de

Respectiv, lovirea sectorului maritim ar provoca efecte în lanț în numeroase sectoare ale industriei și serviciilor.

În unul dintre manualele de antrenament ale nebuloasei jihadiste, *Mujahideen ki Lalkaar (Strigătul de război al luptătorilor lui Dumnezeu)*, un capitol este consacrat atacării vaselor: „... O navă de război poate fi imobilizată plasând 1,2 kg de explozibil pe axul elicei; o cantitate suplimentară de 1,3 kg poate distruge motorul... 4 kg plasate în partea inferioară a cocii pot să o scufunde...”.

Operațiunea împotriva distrugătorului *USS Cole* nu era de altfel o simplă încercare. Încă din mai 1998, ca urmare a vizitei de trei zile în portul Aden a unui vas american, *USS Mount Vernon*, Armata Islamică din Aden-Abyan pregătise o acțiune. O primă tentativă eșuase pe 3 ianuarie 2000, barca sinucigașă scufundându-se în câteva minute din cauza cantității prea mari de explozibil plasată la proră.

După 12 octombrie au fost planificate și alte proiecte, pe care hazardul, lipsa de pregătire a mujahedinilor sau eficacitatea serviciilor de securitate le-au împiedicat să se realizeze.

În Asia, organizația KMM (Kumpulan Mujahideen Malaysia), foarte apropiată de JI (Jemaah Islamiyah) și care număra printre membrii ei veterani din Afganistan, avusese în vedere încă din anul 2000 atacarea unui vas american aflat în escală într-un port malaysian. Începând din același an, celula singaporeză a JI prevăzuse mai multe operațiuni succesive împotriva marinei americane și a instalațiilor navale din Singapore.

În iunie 2002, serviciile marocane au arestat trei cetățeni saudiți care pregăteau atacuri sinucigașe, cu mici bărci încărcate cu explozibili, împotriva unor nave de război americane sau britanice în largul Gibraltarului.

Pe 6 octombrie 2002, Armata Islamică din Aden-Abyan a reușit să lovească, tot cu o barcă sinucigașă, petrolierul *Limbourg*. Putem remarca proasta pregătire a acțiunii: a fost ucis un singur marinăr, vasul nu a fost scufundat, au fost emise două comunicate succesive de revendicare pentru ca în final să se admită că atentatorii sinucigași rataseră ținta principală, un vas de război american aflat în apropiere... Trebuie să luăm însă în considerare și rezultatul supradi-mensionat al operațiunii, marcat de panica de pe piețele bursiere și îngrijorarea mediilor petroliere.

Aceste elemente justifică luarea în calcul cu mare seriozitate a amenințării teroriste maritime pe care o reprezintă nebuloasa al-Qaida, care dispune în Asia de Sud-Est și în Golful Aden – de altfel, principalele zone de piraterie ale lumii – de aliați fideli cu competențe maritime dovedite. Vom reaminti de altfel succesul mediatic al cazului ostaticilor ținuți pe insula Jolo, care a aureolat în iunie 2000 grupul jihadist Abu Sayyaf.

Pe 11 septembrie 2001, vectori de transport aerian au fost transformați în rachete aer-sol cu mare capacitate distructivă. De aceea, trebuie să se acorde o grijă deosebită supravegherii vaselor, vectori de transport maritim, care pot

Respect fi transformate la rândul lor în instrumente de acțiune teroristă. Cu atât mai mult cu cât la amenințarea pe termen scurt pe care o reprezintă daunele cauzate obiectivului vizat (vas sau port) se poate adăuga cea reprezentată de efectele pe termen lung ale daunelor cauzate mediului.

Periculozitatea bărcilor mici este astăzi bine cunoscută: joase la apă, ele pot să scape nedetectate de radarele de suprafață; pe mare agitată, pot fi neobservabile până la mică distanță; mobile, pot rezista tirului armelor de apărare ale vasului (atunci când acesta posedă asemenea arme). LTTE a arătat în ultimii ani cum, datorită discreției și rapidității acestui vector de atac, vase ușoare, echipate eficient cu încărcături explozive și manevrate de echipaje antrenate, se puteau transforma în torpile sinucigașe aproape imposibil de oprit.

Periculozitatea navelor de mare tonaj se înscrie într-un alt registru: din cauza dimensiunilor și masei lor, oprirea acestor nave este dificilă, chiar dacă sunt lovite cu precizie în zonele vitale. Virarea și oprirea sunt manevre care necesită în cazul lor distanțe de câteva mii de kilometri.

Vom zăbovi totuși asupra deturnării unui vas cu scopul de a-i captura încărcătura, echipajul sau pasagerii. Pe lângă faptul că sunt un capital de negociere remarcabil, aceștia reprezintă un excelent scut uman ce poate fi utilizat ca momeală în cazul în care capturarea vasului nu este decât preludivul unei operațiuni sinucigașe. E greu să interceptezi sau chiar să scufunzi un vas care se îndreaptă cu toată viteza spre un port dacă pe puntea lui se află ostatici foarte vizibili.

Spre căutarea unei alianțe cu islamismul palestinian

Ura dintre extremiștii palestinieni și israelieni este marcată de o parte și de alta de memoria jertfei înaintașilor. Pentru islamiștii palestinieni, influențați de Hezbollahul șiit, este vorba despre simbolul morții lui Husayn în anul 680/58, în bătălia de la Karbala. Încercuit de trupe mult superioare, acesta refuză să se predea și pleacă la luptă – în care va fi decapitat – împreună cu 72 dintre apropiații săi. Pentru sioniști este vorba despre amintirea întreținută de-a lungul secolelor a orașului fortificat Massada, unde ultimii zeloți și familiile lor, asediați de legiunile romane, au preferat să se sinucidă decât să se predea.

Mișcarea de Rezistență Islamică (*Harakat al-Muqawama al-Islamiya*) – al cărei acronim arab Hamas se traduce prin „fervoare” – provine din ramura palestiniană a Fraților Musulmani, care, prin activitățile sale sociale, controla universitatea și majoritatea moscheilor din Gaza la mijlocul anilor 1980. În perioada primei Intifade, mișcarea Hamas se dezvoltă sub impulsul șeicului Ahmed Yassin, care repetă în predicile sale adagiul „Când toate ușile se închid, cele ale lui Allah se deschid”. Această ascensiune spectaculoasă beneficiază de altfel de acordul tacit al autorităților israeliene, preocupate să slăbească Organizația